

سجری در تاریخ پزشکی ایران

نویسنده:

داریوش فرضی‌پور

ویراستار:

مهدی ربیع

۲۰۱۲۹۲۴

سرشناسه	فرضی پور، داریوش، ۱۳۵۲-
عنوان و نام پدیدآور	سیری در تاریخ پزشکی ایران / نویسنده داریوش فرضی پور؛ ویراستار مهدی ربیع.
مشخصات نشر	تهران: مؤلفین طلایی، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۱۱۰ ص: مصور.
شابک	۴-۸۹۵-۲۴۸-۶۰۰-۹۷۸: ۲۰۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	پزشکی -- ایران -- تاریخ
موضوع	Medicine -- Iran -- History
موضوع	پزشکی سنتی -- ایران -- تاریخ
موضوع	Traditional medicine -- Iran -- History
شناسه افزوده	ربیع، مهدی، ۱۳۷۰-، ویراستار
رده بندی کنگره	۱۳۵۷ س ۹۴/ف ۶۳۱ R
رده بندی دیویی	۶۱/۹۸۵
شماره کتابشناسی ملی	۵۵۲۸ ۶۹

عنوان	سیری در تاریخ پزشکی ایران
نویسنده	داریوش فرضی پور
ویراستار	مهدی ربیع
ناشر	مؤلفین طلایی
صفحه آرا و طراح جلد	زهره نقی زاده
نوبت چاپ	اول - ۱۳۹۷
تیراژ	۱۰۰ جلد
شابک	۴-۸۹۵-۲۴۸-۶۰۰-۹۷۸
چاپ و صحافی	حمزه ای
قیمت	۲۰۰۰۰۰ ریال
قطع کار	وزیری

www.bookgolden.ir

تهران - میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید نظری، پلاک ۱۳۰ -

طبقه پنجم غربی - تلفن: ۶۶۹۵۱۶۲۱ - ۰۲۱

فهرست

۹	مقدمه
۹	اولین گیاه دارویی شناخته شده در جهان
۱۰	پیشینه طبابت در ایران
۱۱	مدل‌های طبابت در ایران باستان
۱۱	الف: کارد پزشکی (جراحی)
۱۳	ب: گیاه پزشکی
۱۳	ج: دعا درمانی
۱۵	چهار مدرسه طراز اول پزشکی در ایران
۱۵	الف: مدرسه یا بیمارستان آرته (شهر سوخته)
۱۷	ب: دانشگاه و بیمارستان جندی شاپور
۱۹	ج: بیمارستان بغداد
۲۲	د: بیمارستان دارالفنون
۲۷	چهار پزشک نامی ایران
۲۷	الف: ابن رین طبری
۲۸	ب: زکریای رازی
۳۲	ج: ابن مجوس
۳۳	د: ابن سینا
۴۱	چهار کتاب معتبر پزشکی ایران
۴۱	الف: فردوس الحکمه فی الطب: (یا فردوس الحکمه بحر المنافع و الشمس الآداب)

۴۳	ب: الحاوی.....
۴۸	ج: کامل الصناعه الطبیه (=الملکی).....
۵۰	د: قانون.....
۵۳	چهار درخت درمانی بومی ایران.....
۵۳	الف: پسته.....
۶۰	ب: زعفران.....
۷۲	ج: انگو.....
۸۳	د: خرما.....
۸۹	چهار مدل طبابت و درمان در ایران.....
۸۹	الف: درمان براساس اصلاح طبع و مزاج (متابولیسم بازال).....
۹۲	ب: درمان براساس گروه خونی.....
۹۷	ج: درمان براساس اصلاح غدد.....
۹۹	د: درمان براساس داروهای شیمیایی.....
۱۰۱	تصاویر.....
۱۰۵	منابع.....
۱۰۹	از این نویسنده منتشر شده است.....

◀ اولین گیاه دارویی شناخته شده در جهان

به ندرت می‌توان گفت اولین گیاه دارویی شناخته شده در جهان کدام است، ولی پر واضح این که در برهه‌ای از زمان در طبابت‌های اولیه از گیاهان به عنوان دارو استفاده می‌شده و اگر بتوانیم اولین داروی استحصال شده از گیاهان را شناسایی کنیم به پیرو آن اولین پزشک را نیز خواهیم شناخت.

با مطالعه کتاب اوستا و بندهش درمی‌یابیم سابقه طبابت با گیاهان دارویی در ایران به صدها سال پیش از میلاد یعنی پادشاهی جمشید و قبل از به پیامبری سید زرتشت برمی‌گردد، در «هوم یشت» آمده است: نخستین کسی که گیاه «هوم» را فشرود و از نوشابه آیینی ساخت «وی و نگهان» است که اهورامزدا به پادشاه این کار، «جمشید» را به وی ارزانی داشت، و دومین نفر «آبتین» است که خداوند «فریدون» را به وی بخشید، و سومین کسی که از هوم نوشابه‌ی مقدس به دست آورد «آترت» (یا ثریت) است، او نخستین کسی است که به ویژگی دارویی این گیاه پی برد و بیماران را به وسیله آن درمان می‌کرد، از این روی، وی را نخستین پزشک جهان نامیده‌اند، و در ازای این کار با ارزش خداوند گرشاسب را به او می‌بخشد، و چهارمین نفری که به این کار همت گماشته و از گیاه هوم نوشابه آیینی ساخته

«پور شسب» بوده که خداوند پاداش این کار نیک را «اشو زرتشت» پیامبر قرار داده است.^۱ از ویژگی‌های دارویی این گیاه که در کتب باستان، به ویژه «هوم یشت»، به آن اشاره شده، زایمان آسان است، چون این نوشیدنی، سکرآور بوده، زنانی که وقت زایمان آنان فرا می‌رسیده از شیر این گیاه به آنان خورانده می‌شده و بدون درد، زایمان می‌کرده‌اند.^۲ با این اوصاف می‌توان ادعا کرد که اولین گیاه دارویی، که در مصارف پزشکی از آن استفاده می‌شده، گیاه «هوم» و اولین پزشک جهان بنا به اسناد معتبر تاریخی «اترت (یا ثریت)» بوده است. این گیاه امروز، با نام علمی «افدرا» (Ephedra) و نام محلی «خیموم» در استان‌های شرقی کشور شناسایی گردیده و تاکنون توانسته به حیات خود ادامه دهد.^۳

◀ پیشینه طبابت در ایران

همانطور که در صفحات پیشین اشاره شد سابقه طبابت در ایران به ۳۲۰۰ سال پیش از میلاد^۴ برمی‌گردد و دلیل علمی آن وجود گیاه سکرآور «هوم» است. سکرآور بودن بیش از حد باعث شد که این گیاه مورد نکوهش زرتشت قرار گیرد و گیاه دیگری که دارای سرشت هوم بوده را، جایگزین آن کند، و در اکثر کتاب‌های کهن ایران، از قبیل: اوستا، بندهش و ... از این گیاه نام برده شده است.

۱. راهی به جهان راز، از نگارنده، ص ۲۷.

۲. همان.

۳. همان.

۴. با استناد به آثار جراحی بدست آمده از شهر سوخته زابل از توابع استان سیستان و بلوچستان کهن سنجی این شهر به حدود ۳۲۰۰ سال ق.م. می‌رسد. که انجام آزمایش «رادیو کاربون» این موضوع را به اثبات رسانده است. این نکته را باید یادآوری کرد که سابقه اقامت در ایران به ۸۰۰۰۰۰ سال پیش می‌رسد ولی سابقه مدنیت یعنی شهرنشینی - نه طبابت - در ایران ۹۰۰۰ سال پیش قدمت دارد که با آزمایش «رادیو کاربون» در قره تپه سگز آباد بوئین زهرا استان قزوین به ثبت رسیده است و سیلک کاشان به ۸۰۰۰ سال پیش می‌رسد.